

Centrum Badań Opinii Społecznej

ul. Żelazna 17 skł. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

Telefon dyżurny 21-34-34

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436

BD/95/16/89

"OKRĄGLY STÓŁ"

OPINIE O PRZEBIEGU I POLITYCZNYCH REZULTATACH ROZMÓW

(2)

Warszawa kwiecień 1989 r.

Przebieg, znaczenie polityczne i następstwa rozmów przy "okrągłym stole" to jeden z wątków ankiety przeprowadzonej tuż po ich zakończeniu¹. Zebrane opinie wskazują, że badani dosyć ostrożnie oceniali następstwa tych rozmów. Ustalenia "okrągłego stołu" nie są - ich zdaniem - dostatecznym impulsem do aktywnej działalności politycznej. Większość respondentów opowiadała się po stronie opozycyjno-solidarnościowej, dostrzegając również dobrą wolę władz. Uważała też zawartą umowę społeczną za punkt wyjścia do powolnego reformowania systemu politycznego, bardziej jednak na zasadzie zmian instytucjonalnych niż aktywności obywatelskiej. Zwracano uwagę, że w nowym systemie politycznym strony powinny współdziałać, a nie zwalczać się.

Istnieje przekonanie, że "okrągły stół" to przełomowe wydarzenia w sytuacji wewnętrznej kraju ostatnich dziesięciu lat (80,3%), że jego uczestnicy istotnie dążyli do rozwiązania spraw ważnych dla Polaków (80,7 wobec 14,9% traktujących te rozmowy jako chęć załatwienia własnych interesów) i że były one jedynym możliwym sposobem uniknięcia konfliktu politycznego o większej niż dotychczas skali (74,1%), punktem wyjścia do skutecznego reformowania gospodarki (74,2%) i głębokich reform politycznych, prowadzących w przyszłości do pełnej demokracji i wolności (71,4%).

Od prawie 20 do ponad 30% badanych powstrzymało się od wyrażania swojego zdania o przebiegu i następstwach rozmów przy "okrągłym stole". Może to wynikać zarówno z braku zainteresowania polityką, jak i z trudności w formułowaniu ocen. Większość badanych nie miała pewności, że zawarta umowa społeczna faktycznie rozwiąże najważniejsze sprawy Polski (63,6 wobec 33,8%) i uważała, że pełne porozumienie było niemożliwe, bo różnice zdań w części spraw diskutowanych przy "okrągłym stole" były zbyt duże (57,5%). Przekonanych, że po zakończeniu obrad przeciętni obywatele nie będą mieli wpływu na to, co dzieje się w miejscu zamieszkania, było 65,3%, w kraju - 65,2%,

---

¹ Sondaż pod hasłem: "Po zakończeniu obrad <<okrągłego stołu>>" zrealizowano w dniach 6-10.04.1989 r. na reprezentatywnej, 1493-osobowej próbie dorosłej ludności Polski.

w zakładzie pracy 59%. Tylko 43% sądziło, że udział społeczeństwa w rządzeniu krajem i wpływ na to, co się w nim dzieje, zwiększą się (w tym 36% widziało szansę dopiero po pewnym czasie). Z ogółu badanych 44% opowiedziało się przeciw tezie, że ustalenia "okrągłego stołu" to zapowiedź przebudowy systemu, a 41% nie spodziewa się po nich gruntownych zmian.

Bez wątplenia strona opozycyjno-solidarnościowa była oceniana lepiej. Uważano bowiem, że "okrągły stół" to raczej jej sukces aniżeli władzy (64,0%), że zyskała większe poparcie społeczeństwa, wykazała większą dbałość o sprawy ludzi, przedstawiła lepszy program reform. Wśród stwierdzeń dotyczących władzy stosunkowo częściej niż inne przytaczano: "poczyniła większe ustępstwa na rzecz osiągnięcia porozumienia" (tab.1).

Tabela 1

w procentach

Stwierdzenia	Respondenci			
	wskazujący na:			nie mający zdania
	władzę	opozycję	w równym stopniu władzę i opozycję	
Zyskała większe poparcie społeczeństwa	2,5	58,7	18,0	20,7
Wykazała większą dbałość o sprawy ludzi, społeczeństwa	3,8	56,0	20,8	19,2
Przedstawiła lepszy program zmian i reform politycznych	6,6	41,1	21,3	21,3
Przedstawiła lepszy program zmian i reform gospodarczych	4,8	39,5	25,2	30,2
Informowała lepiej i wiarygodniej o swoich racjach i intencjach	6,8	33,0	32,8	27,4
W większym stopniu osiągnęła swoje cele i zamierzenia	13,7	17,6	25,9	32,8
Poczyniła większe ustępstwa na rzecz osiągnięcia porozumienia	20,7	18,4	40,1	20,8

Wyrazem pragnienia, aby "okrągły stół" był początkiem zgodnego współdziałania obu stron uczestniczących w obradach i niekonfrontacyjnego rozwiązywania problemów Polski i Polaków, są odpowiedzi badanych na pytanie, czym był "okrągły stół" (tab.2).

Tabela 2

Określenia "okrągłego stołu"	Wskazania w procentach
Punkt wyjścia do skutecznego reformowania gospodarki	74,2
Jedyny możliwy sposób uniknięcia konfliktu politycznego o większej niż dotychczas skali	74,1
Punkt wyjścia do głębokich reform politycznych, zapewniających w przyszłości pełną demokrację i wolność	71,4
Przejaw dążenia władzy do uzyskania porozumienia ze społeczeństwem, zdobycia społecznego zaufania i poparcia	68,6
Realizacja jednej, ale podstawowej sprawy: legalizacji "Solidarności"	59,1
Kolejna próba ekipy rządzącej utrzymania się przy władzy za wszelką cenę	52,1
Nowy etap walki o władzę między zwolennikami a przeciwnikami socjalizmu	41,2
Efekt dążenia PZPR do odnowy socjalizmu i reform politycznych	41,0
Celowa rezygnacja "Solidarności" z walki z władzą w imię demokratyzacji państwa	37,8
Wydarzenie, które niepotrzebnie rozbudziło nadzieje Polaków	31,3
Umożliwienie opozycji starań o przejęcie władzy w państwie	24,5
Kapitulacja kierownictwa PZPR wobec przeciwników socjalizmu	20,0
Powód kolejnych podziałów politycznych, skłócenie społeczeństwa	17,4
Zaprzepaszczona przez opozycję szansa na wywalczenie prawdziwej demokracji i wolności	13,0
Błąd polityczny władzy prowadzący do zakłócenia spokoju, anarchii	8,2

Najczęściej postrzegano go jako punkt wyjścia do skutecznego reformowania gospodarki oraz jedyny możliwy sposób rozwiązania problemów politycznych i gospodarczych kraju, a także przywrócenia - czy to z pobudek patriotycznych, czy w imię własnych interesów - normalności w stosunkach społeczno-politycznych, rzadziej jako wydarzenie zmieniające strukturę ideologiczno-polityczną (odnowa socjalizmu, etap w demokratyzacji państwa czy walce między zwolennikami i przeciwnikami socjalizmu). W kategoriach gry politycznej dotyczącej przejmowania władzy, rezygnacji z ideałów socjalizmu czy demokracji jest on postrzegany przez mniej więcej 20% badanych. Jeszcze rzadziej jest uznawany za błąd polityczny prowadzący do zakłócenia spokoju lub anarchii.

O przewadze nastawień koncyliacyjnych w społeczeństwie świadczy fakt, że 23,8% respondentów było przekonanych, iż nie ma przeciwników porozumienia, 30,1% - że jest ich niewielu, a tylko 15,7% - że wielu.

Jeśli przyjąć, że "okrągły stół" dał początek "nowej kulturze politycznej", to dla większości badanych powinna to być kultura porozumienia. Zdaniem mniejszości (31,1%) zawarta umowa społeczna służy jedynie niekonfrontacyjnemu (pokojuowemu) rozwiązywaniu doraźnych spraw. Większość (66,3%) zaś uważa, że powinna ona stworzyć podstawę trwałego porozumienia się i patriotycznego współdziałania różnych orientacji i sił społecznych.

Podobnie większość badanych chciałaby, aby legalna opozycja współpracowała z rządem, a nie zwalczała go. Jedynie 4,4% uważa, że powinna ona energicznie zwalczać rząd i partie powołujące go, robić wszystko dla wykazania błędności obowiązującego w naszym kraju ustroju; 15,5% - kontrolować działalność rządu i zawsze tam, gdzie uzna to za stosowne, krytykować go czy organizować protesty społeczne; 35,4% - kontrolować działalność rządu, ale także tam, gdzie jest to potrzebne i możliwe, współdziałać z nim dla rozwiązywania spraw kraju i społeczeństwa; 26,1% - nie rezygnując ze swojej niezależności, dążyć do możliwie jak najszerzej współpracy z rządem i partiami koalicji w poszukiwaniu korzystnych dla kraju rozwiązań; 10,4% - wejść w skład rządu porozumienia narodowego (trudno powiedzieć - 8,0%).

Takie postawy większości społeczeństwa nie oznaczają wcale, że sytuacja będzie rozwijała się bezkonfliktowo. Opinie i opcje w tym względzie będą ulegać zmianom - przypuszczalnie w kierunku korzystnym dla opozycji, podobnie jak to miało miejsce w okresie dochodzenia do rozmów przy "okrągłym stole" i ich trwania. W tej chwili 59,4% badanych wyraża przekonanie, że w wyniku ustaleń "okrągłego stołu" wzrośnie zaufanie do kierownictwa "Solidarności" skupionego wokół L.Wałęsy. W przypadku rządu 42,1% nie przewiduje zmian, a 31,8% uważa, że zaufanie wzrośnie. W odniesieniu do kierownictwa PZPR i organizacji partyjnych kredyt zaufania utrzyma się na dotychczasowym poziomie (48,0 i 49,2%) lub zmaleje (18,1 i 19,1%). Podobnie rzecz ma się, gdy chodzi o przeciwników ustroju. Tutaj również przewiduje się utrzymanie aktualnego stanu (26,2%) lub jego spadek (20,0%) (w tym przypadku ponad 40% respondentów wstrzymało się od odpowiedzi). Największe zróżnicowanie opinii występuje w odniesieniu do OPZZ: 16% przewiduje wzrost zaufania, 24,2% spadek, a 33,5% pozostanie na nie zmienionym poziomie.